

2017. 03. 23. Élelmiszerlánc-biztonsági események és kezelésük

dr. Barna Sarolta

(Pirossal kiemelten a vizsga során kért részletek.)

Élelmiszerbiztonság (definíció): annak biztosítása, hogy az élelmiszer sem rövid, sem hosszú távon nem okoz egészségügyi ártalmat, ha rendeltetésszerűen készítik és fogyasztják el

- „Rendeltetésszerűen”: pl. fűrjtojásból készített csokitójás szalmonellát okozhat, így elkészíteni nem szabad – ettől függetlenül a fűrjtojás önmagában nem veszélyes élelmiszer
- Élelmiszerbiztonság ≠ táplálkozástudomány
- Élelmiszerbiztonság ≠ élelmezésbiztonság
- Élelmiszerbiztonság ≠ élelmiszerlánc-biztonság

Élelmezésbiztonság

- Az élelmiszer-ellátás biztonsága
 - Elegendő mennyiség
 - Megfelelő minőség (tápláléérték)
 - Biztonság
 - Fenntarthatóság (pl. egy tó túl gyakori lehalászása fenntarthatatlan)

Új világ, új körülmények

- **új élelmiszerek (jogi fogalom):** azok az élelmiszerek, amelyek az elmúlt 20 évben az EU-n belül nem szokványos élelmiszer
 - pl. rovarok ide tartoznak, kockázatuk még nem ismert
 - nem tudni, hogy a nagy mennyiségben fogyasztott **kitinpáncél** milyen hosszú távú hatásokkal jár
 - fehérjeporokban is használják
- globalizáció
 - **kukoricabogár:** Amerikából a jugoszláv háború segélycsomagjai szállították el Európába, most már elterjedt Lengyelországig
 - kamionok kerekének résein
- terrorizmus
 - **A JAFFA eset (1978)**
 - 1978-ban az Arab Revolutionary Army narancsszedőként dolgozó terroristái higanyt fecskendeztek az exportra szánt izraeli narancsba
 - 5 holland gyerek megbetegedett
 - 14 további narancsot találtak a vizsgálatok során a tételben

Veszély és kockázat (ld. pl. pisztácia)

- **Veszély (hazard):** az élelmiszerben előforduló biológiai, kémiai vagy fizikai hatású anyag, vagy az élelmiszer olyan állapota, amelynek káros egészségügyi hatása lehet

- A pisztáciát zömében Ázsiában termelik, az Aspergillus molds nevű gombafaj aflatoxint termel.
- **Ártalom (harm): a veszély realizálódásának következménye**
 - A sok pisztácia megevésével bevitt aflatoxinnak máj- és vesekárosító hatása van.
- **Kockázat (risk): egy veszély következményeként jelentkező, egészségkárosító hatás és a hatás súlyosságának valószínűsége. Jellemzően számolt, kvantitatív adat**
- Tehetünk ellene:
 - Fogyasztói szint: biztos helyről vásárolunk élelmiszert, egyszerre kevesebbet fogyasztunk
 - Hatósági szint: toxintartalom-ellenőrzés, „mintázás” (termékminták vétele)

Nemzetközi élelmiszer-biztonsági gyors veszélyjelző/információs rendszerek

- **RASFF (EU: Európai Bizottság)**
Rapid Alert System for Food and Feed; **Élelmiszer- és takarmánybiztonsági gyors riasztási rendszer**
 - a takarmánybiztonság is ide tartozik!
 - Az Európai Bizottság működteti,
 - Hazai kapcsolattartó: **NÉBIH-ÉKI**
 - 7/24 órás ügyelet
 - Napi beszámolók, összefoglalók
 - Honlapon megjelenítés
 - Összesítések
 - Elemzések
 - Eseményekhez kötődő kockázatbecslések (jód, alumínium, dioxin, peszticid, étrendkiegészítő stb)
 - angol + német + francia

INFOSAN, INFOSAN Emergency (nemzetközi)

- International Food Safety Authorities Network; **Élelmiszerbiztonsági hatóságok nemzetközi hálózata**
- **a WHO működteti a FAO-val együttműködésben**

Hazai kapcsolattartó: NÉBIH-ÉKI

Események kiindulási pontja (2016)

- 2016-ban 141 nemzetközi bejelentés és 1.800 lakossági bejelentés (lehetséges ügy)
- társhatóság: fogyasztóvédelem vagy rendőrség
 - karácsonykor Baján középiskolai diákok betegedtek meg
- monitoring mintavétel, 40.000 minta
 - cél átfogó képet kapni

Guargumi-krízis (2007)

- Német vizsgálat (július 13.) – formabontó jellegű (olaj- és zsírtartalmú összetevőkben vizsgálták eddig)
- Figyelmeztetés az Európai Bizottságtól (július 25.)
- 9 tagállam és 4 egyéb állam

- Élénk médiafigyelem, sokszor naponta több cikk, 5 héten keresztül
- Kockázatcsökkentés céljából élénk kommunikáció

Tiszafüredi lépfene

- Tiszafüred-Kócsújfalu (Június 30) – helyszíni mintavétel
- ÁDI eredmény július 2.
- Azonnali járványügyi intézkedések és NSZSZ értesítése (Bórantrax, célzott AB kezelések)
- Helyi zárlat, legeltetési tilalom, oltás elrendelése
- Járványügyi nyomozás (Jún 21. illegális vágás)
- Július 4-én intézmények értesítése
- 2 könyha több mint ezer adag
- Bezárás, szigorított fertőtlenítés
- 29 M Ft bírság, rendőrségi feljelentés
- 3 gazdaság korlátozás alatt
- Vakcinázás, fertőzött állományban 2x, védőkörzetben 1x
- Augusztus 19-én zárlat feloldása
- 11 000 négyzetméter fertőtlenítése, kutak betemetése
- Hajdú Bihar és Borsod megyében is
- Központi adatbázis, vakcinázás állami támogatása

Veszétségmentesítési program, 2017

- veszett kecske: Borsod-Abaúj-Zemplén
- a kecskével találkozó embereket végigoltották
- végig kellett követni, hogy merre került ki tej a kecskefarmról
 - nyerstejen keresztül átmegy a veszétség vírusa

Madárinfluenza

- legtöbb formája nem veszélyes az emberre, de van olyan, ami kockázat
- fertőzött állatokat le kell ölni (az állatok meggyógyulnának, de túl nagy a gazdasági kockázata a terjedésnek)
- Bács-Kiskun megyében tört ki elsőként
- nem sikerült megállítani a vírust a „megszokott” módon (az óvintézkedések betartásával általában megállítható, hogy ne terjedjen farmon kívülre a vírus)
 - de Bács-Kiskun megyében a víziszárnyasokat szétsztyják őket háztáji udvarba és kézzel tömik őket, gyorsan terjedhet tovább a vírus
- 8 mrd Ft kár

Mire figyelünk?

- Feketekereskedelem – ismeretlen kockázat
- Kockázatkommunikáció (tanácsadás vállalkozóknak, tudatos vásárló)
- Innováció, fejlesztések (új eszközök, eljárások, anyagok, új termék kategóriák)
- Új területek lehetnek: élelmiszerpazarlás